

170. • PAÁL LÁSZLÓ (1846-1879)

Barbizoni erdőrészlet, 1874 körül

Olaj, vászon, 73,5x93 cm
Jelezve jobbra lent: L de Paal
Balra lent: Vente L de Paal bélyegző

Kezdő ár: 24 000 000 Ft / 77 419 EUR
Becsérték: 36 000 000 – 44 000 000 Ft
Estimated value: 116 129 – 141 935 EUR

AUKCIONÁLVA:

• Sotheby's, London 2003. június 3. katalógus: 48.

KIÁLLÍTVA:

• Paál László művei. Nemzeti Szalon, Budapest, 1902.

REPRODUKÁLVA:

• Lázár Béla: Egy és más Paál Lászlóról. Művészet, 1902. 311. oldal (Erdőrészlet címmel)
• Dr. Lázár Béla: Paál László élete és művészete. Franklin-Társulat, Budapest, 1929. 111. kép (Aranyeső címmel)
• Bényi László: Paál László. Képzőművészeti Kiadó, Budapest, 1983. katalógus: 70. (Aranyeső, 1873 körül címmel)

1. Paál László barátjával, Goldscheider Bélával
archív fotó, 1870-es évek eleje

2. Gustave Courbet: Árnýékos patak, 1865
Musée d'Orsay, Párizs

3. Narcise Virgilio Diaz de la Peña: Erdőrészlet
magántulajdonon

4. Jean-Baptiste Camille Corot: Sziklák a fontainebleau-i erdőben, 1860-1865
National Gallery of Art, London

5. Paál László: Erdő mélye, 1873
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

A ROMANTIKA UTÁN

Paál László művészete a modern magyar tájképfestészet egyik legfontosabb előzményének tekinthető. Paál és Munkácsy Mihály voltak azok, akik a tájképfestészetet felszabadították a romantika látásmódja alól, s épp azokban az években, amikor a romantikus nemzedék nagy mesterei (Ligeti Antal, Telepy Károly, Molnár József, Brodszky Sándor) még javában alkotóerejük teljében voltak. A modern, romantika utáni tájképfestészet legfontosabb sajátossága, hogy elfordul a nagy, a történelem által megérintett helyszínektől. Sem a várak, sem a nagy nemzeti tájemblémák (Alföld, Balaton, Visegrád stb.) nem érdekesek immár, mert a művész nem a tájba írt történelmet keresi, hanem azt a bizonyos örök természetet, ami független népektől és történelemtől. Egy erdő, egy mocsaras táj, egy facsoport, egy napsütötte tisztás – bárhol fellelhető helyszínek.

A festői feldolgozásukban rejlő problémák pedig úgymond „tisztá” művészi problémák: formák és fények, hangulatok és ritmusok. A táj és a természet azonban soha nem csak tiszta művészi absztrakció. Paál László festészete épp arra példa, hogy a szenvedély, a dráma, a látás és az érzés élménye mennyire megkerülhetetlen része az igazi festészetnek.

BARBIZON

Paál László bécsi és düsseldorfi tanulmányok, hollandiai utazások után 1872-ben érkezett Párizsba barátja, Munkácsy Mihály hívására. Párizst azonban túl drágának találta, s 1873 elején anyagi okokból Barbizonba költözött. Barbizon azonban nemcsak egy olcsó hely volt, ahol napi öt frankból megélhetett, hanem egy újfajta, realista szemléletű tájképfestészet „iskolájának” is a szülőhelye, s különösen 1848 után, mikor a forradalmi Párizsból sokan költöztek ki ide. A Párizstól mintegy 60 km-re fekvő Barbizon volt a hatalmas kiterjedésű fontainebleau-i erdők szinte az északnyugati kapuja. A Párizsból ide utazók Barbizon érintésével juthattak el Fontainebleau-ba, a reneszánsz-kori francia királyok kedvelt nyaralóhelyére. Amikor Paál ide jött, már lényegében egy művészek által ismertté és kedvelté tett helyre érkezett. Nem volt olyan tájképfestő – a magyarok közül például Munkácsy Mihály és Mednyánszky László is –, aki meg ne fordult volna akkoriban Barbizonban.

Paál első barbizoni képét 1874-ben állította ki Párizsban. Tájképfestészetének egy új korszaka kezdődött el itt. A düsseldorfi és hollandiai sík, tág tereket ábrázoló képei után 1874-től figyelme a sűrű, sötét erdők felé fordul, képeinek hangvétele is sokkal drámaibb lesz.

LÁZÁR BÉLA, PAÁL ELSŐ ÉS MEGKERÜLHETETLEN MONOGRÁFUSA

Lázár Béla (1869-1950) a 20. század első évtizedeinek egyik legismertebb magyar művészeti írója volt. Az Ernst Múzeum 1912-es megnyitása után mintegy huszonöt éven át Lázár írta a katalógusok előszavát. Írt Rudnayról, Fényesről, Perlmutterről, Szőnyiről, Gulácsyról, szinte mindenkiről. Közel százötven katalógusban csaknem ugyanennyi művészről írt apró elemzéseket, rövid életrajzokat, hol árnyaltabb, hol sematikusabb kis tanulmányokat. Lázár művészeti írói munkásságának kétségkívül az egyik legmegkerülhetlenebb fejezetét két Paál László monográfiája (1903 és 1929) jelenti. Lázár volt az, aki a művész halála után külföldön megpróbálta föllelni Paál alkotásait, s ő volt az is, aki elsőként katalógizálta Paál László életművét. Lázár Béla Paál-monográfiái megkerülhetetlen pontjai a Paál-kutatásnak, de sajnos egyre világosabban látjuk azt is, hogy épp Lázár volt az, aki annyira összezavarta a Paál László művészetére vonatkozó adatokat, hogy szinte minden megállapítását ma már erős kritikával kell fogadnunk. Legjellemzőbb fogyatéksága Lázár Paállal kapcsolatos munkásságának, hogy soha nem következetes a képek címeinek és adatainak megadásában. Gyakran előfordul, hogy ugyanazon festmény más címmel szere-

pel Lázár műtárgyjegyzékében, s más címmel közli a mű reprodukcióját. A számos hasonló témájú és című „Erdőrészlet” esetében Lázár szakmaiatlansága több mint bosszantó. Sokkal megbízhatóbbak Bényi Lászlónak az 1970-80-as években írt monográfiái, de sok esetben ő is kénytelen volt Lázár adataira támaszkodni.

Lázár, ha kissé bőbeszédűen és dagályosan is, de mégiscsak pontosan fogalmazta meg Paál első, 1902-es Nemzeti Szalon-beli kiállításának katalógusában, hogy Paál László tájképei mennyire nem csak a természetről, hanem a művész belső lelki világáról is szólnak: „Művészete szorosan összefügg lelki életével, melynek minden hangulatát tolmácsolja, ezért oly egyéni, nemcsak felfogásban, hanem kifejezési eszközeinek megtalálásában is. A düsseldorfi víg gavallér, derült lelkű, önmagával harmóniában élő ember csupa szín, csupa változatosság a tónusban, csupa fénykeresés, napsugárimádás. A sötét kedélyű, önmagával viaskodó, tépelődő lelkű párisi művész víziója gyászba borul, a lány és gyöngéd színharmonia ökrökre eltűnedeznek. Erős zöld, haragos vörös, komor fekete, gyilkos rőt a kedvenc színei. Erőt, fenséget, haragot, zokogó bánatot akar most kifejezni. Lelke egész szenvedélyét nagy természetképekbe olvasta bele. És mindig az erdőt, melynek emléke épen maradt ifjúságából.” Igaza van Ruskinnek: „Minden nagy festő csak abban

nagy, amikor azt fejezi ki, amit kora ifjúságában látott és érzett”. (Modern Painters. I. 215.) „Ez vonzotta Paál-t a fontainebleau-i erdőhöz, beleérezte szíve csalódásait, végtelen bánatát, vesztett reményeit, mély, fönsségre törő költészetét. És kifejezte ezt eredeti eszközökkel, az ecsetkezelés mesteri használatával.”

EGY NEMLÉTEZŐ KÉP, AMI MÉGIS LÉTEZIK

Paál hazai „bemutakozására” a művész halála után 23 évvel, 1902 őszén került sor a Nemzeti Szalonban. Az Új Idők 1902. november 9-i számában Lyka Károly így számolt be a kiállítás előtti napok legmegdöbbentőbb eseményéről: „Nagy katasztrófa érte a magyar művészetet hétfő este: a Nemzeti Szalonban egy munkás vigyázatlanságából tűz ütött ki, amely elhamvasztotta Paál László öt képét, két festményét pedig többé-kevésbé megrongálta. Paál László műveit e nyáron nagy fáradtsággal szerezte össze Lázár Béla dr. Franciaországban, Németországban, Angliában s a becses művek tulajdonosai rövid időre átengedték ezeket a kincseket a Nemzeti Szalonnak, hogy egy Paál-kiállítás keretében megősmérkedjék a magyar közönség ezzel az értékes mesterrel. Mintegy félszáz eredeti Paál László-kép érkezett a Nemzeti Szalon helyiségeibe: szerencsére azokban a termekben, ahol a tűzvész pusztított, csak tizenkettő volt fölakasztva, a többi még a raktárban maradt...”

A most árverésre kerülő festmény is ennek az 1902-es kiállításnak a részét képezte. Lázár Béla a Művészet című folyóiratban közölte is a kép reprodukcióját Erdőrészlet címen, a lap 5. számában a 311. oldalon. Az 1902-es kiállításon több kép is szerepelt Erdőrészlet címen, így pontosan nem megállapítható, hogy a jelen festmény melyik kiállított tétellel lehet azonos. Annál érdekesebb azonban, hogy Lázár az 1929-es monográfiájában ugyanezt a festményt „Aranyeső” címen reprodukálta, azzal a megjegyzéssel, hogy „elégett kép”. A képen semmi nincs, ami ezt a címet indokolná. Sem aranyeső, sem aranyló sárga színek, sem semmi. Sőt, az 1902-es kiállításon sem szerepelt semmi ilyen című kép, még a cím szerint közölt elégett képek között sem. Bizonyos tehát, hogy ez a Lázár által adott cím megint csak a szerző felületességének és pontatlan adatkezelésének a következménye. Sőt, a festményen az alapos szemrevételezés után sem találni semmit, ami égési sérülések retusálására vallana. A vászon hátulról is teljesen ép, a festett felületen pedig mindenütt szépen megfigyelhetők Paál változatos festői gesztusai.

Határozottan állítható, hogy ez bizony egy létező festmény minden szakirodalmi adat ellenére is, továbbá, hogy ez a festmény azonos az 1902-ben Erdőrészlet, illetve 1929-ben Aranyeső címen reprodukált alkotással.

Bellák Gábor